Koroška Kronika

TEDENSKI LIST — IZHAJA VSAK PETEK

IZDAJA — PWB 8. ARMADA

Številka 2 — Celovec, 27. julija 1945 — Cena 15 Grošev

Velika volilna zmaga britanske delavske stranke

Churchill odstopil — Attlee novi premierminister

Deset let je minilo, odkar državljani Velike Britanije niso imeli več prilike stopiti na volišče. Prvič po desetih letih so se začetkom letošnjega julija zopet vršile volitve. Končale so se z očitno zmago delavske stranke. Naravna posledica tega dogodka je bil odstop dosedanjega premierministra Winstona Churchilla. V četrtek zvečer je Churchill kralju Juriju VI. podal ostavko, nakar je kralj vodji delavske stranke, majorju Clementu Attlee-ju poveril nalogo, da sestavi novo vlado.

Po dosedanjih vesteh so si kandidati dosedanje opozicije priborili vsega skupaj 415 sedežev v Spodnji zbornici. Od teh odpade na delavsko stranko 389 in na liberalce 10 sedežev, medtem ko so ostali rezultati naslednji: neodvisna delavska stranka 3, Commonwealth-stranka 1, komunisti 2, neodvisneži 10 mandatov. Kandidati dosedanjih vladnih strank so dosegli 209 glasov, in sicer konservativci 194, liberalni nacionalci 14 in nacionalna skupina 1 glas.

Delavska stranka pridobi 217 mandatov, konservativci pa izgube 165 sedežev v zbornici.

Vsega skupaj je narod izvolil v novi parlament 640 poslancev.

Churchillovo slovo

Odstopivši načelnik angleške vlade Winston Churchill je izrazil obžalovanje, da njegovemu kabinetu ni bilo usojeno dovršit svoje naloge, to je nadaljevati, in končati vojno proti Japonski. „Kljub temu", je Churchill pripomnil, „so vsi načrti za nadaljevanje vojne gotovi, in mnogo prej nego smo bili dosedaj upravičeni, se smemo nadejati dobrih uspehov."

Attlee-jev življenjepis

Clement Richard Attlee, ni povsem nov mož v javnem življenju svoje domovine. Saj je od leta 1942. namestnik angleškega premierministra, stal je torej na zelo vidnem mestu. Rodil se je dne 3. januarja 1883 kot četrti sin pokojnega Henry-a Attlee-ja of Westeott, Putney. Njegova žena Violet Helen, s katero živi že 23 let v srečnem zakonu, mu je podarila štiri otroke, enega sina in tri hčerke. Temeljno izobrazbo si je pridobil v „Haileybury-College". Odtod se je obrnil v Oxford, da bi obiskoval „University-College". Zanimal se je v glavnem za moderno zgodovino. V l. 1913 do 1923 je na londonski „School of Economies" predaval o socialnih vedah. Med svetovno vojno je služil pri Galipolju, v Mezopotamiji in Franciji. Zapustil je vojaško službo s činom majorja v letu 1919. Kmalu nato so ga izvolili za župana v Stepney-u in prav tam je bil do leta 1927 mestni svetnik. Parlamentarno življenje se je zanj začelo s tem, da je deloval kot privatni tajnik voditelja opozicije v letih 1922-24. Napredoval je za državnega podtajnika vojnega oddelka. 1930/31 je bil kancelar vojvodine Lancaster, nakar je prevzel službo

Clement Attlee
novi britanski premierminister

poštnega ministra. Bil je takrat že štiri leta član „Indske ustavne komisije".

Kot namestni vodja delavske stranke je leta 1931 prišel v nižjo zbornico, in tam se je kasneje (leta 1935) povzpel do voditelja opozicije, kar je ostal celih pet let. Od 1940 do 1942 je vršil dolžnosti pečatnega čuvarja. Še eno službo je pridružil številnim, ki jih je že imel: postal državni tajnik za britanske dominione.

Spisal je knjige: „Volja in pot do socializma", „Labour-Party v perspektivi" in skupno z W. A. Robsonom „Svétnik".

Majorju Attlee-ju je sedaj 62 let.

Angleška delavska stranka

Običajno se sliši, da je leta 1899. rojstno leto angleške delavske stranke. Takrat so res na kongresu trgovske strokovne zveze v mestu Plymouth sprejeli zadeven sklep. Vendar pa to ni vsa resnica. Stranka je prav za prav starejša. Težko je pa povedati, kdaj in kje se je začel njen razvoj. Ustvarile so je potrebe novega časa, ustvaril jo je preobrat v industriji, ki je moške in ženske silil, da so svoje oči bolj in bolj upirali v politiko. Kakor se je revolucija v gospodarstvu izoblikovala polagoma, tako je počasi tudi rastel tok, ki je angleške delavce vabil ali pa tiral v posebno politično skupnost.

Nastopali so že prej mnogi, ki so več ali manj glasno zagovarjali nujnost sprememb v sloveški družbi. V 19. stoletju, ko se je na evropski celini sprožilo živahno socialistično gibanje ,so začeli tudi v angleški parlament po malem prihajati delavski zastopniki. bili so neorganizirani, niso imali skupnega voditelja. Naslanjali so se čestokrat na močno liberalno stranko.

Prizadevanje je čez nekaj let obrodilo dovolj viden uspeh: pri splošnih volitvah leta 1906. je stranka postavila 50 kandidatov in 29 od teh je bilo izvoljenih.

Poslej je delavska stranka rasla in rasla. Leta 1910 ze angleški narod dvakrat volil, v januarju in v decembru. Po prvih volitvah je prišlo v parlament 40 delavskih poslancev, po drugih pa 42. Leta 1918. se je usedlo v zbornico 57 poslancev — predstavili so se kot pooblaščenci dva in četrt milijona volilcev .Do največjega razmaha je prišla delavska stranka v letu 1929 ,ko je nad osem milijonov volilcev odposlalo v parlament nič manj kakor 287 poslancev.

Potem je sledil neverjeten padec: volitve leta 1931 .so dale samo 52 poslancem priti v zakonodajno zbornico. Volitve v letu 1935., iz katerih je izšel desetletni parlament, ki je prebil tudi vojno s hitlerjevsko Nemčijo, je poraz delavske stranke kolikor toliko omilil: izvoljenih je bilo 154 delavskih zastopnikov.

Kljub temu ,da je mogla le razmeroma malo časa stati pri krmilu, je pa delavska stranka vendar žela pomembne uspehe v zakonodajnem delu.

Ko je leta 1939 izbruhnila vojna, je bil Neville Chamberlain premierminister čisto konservativne vlade. Presenetljivi sunek hitlerjevske Nemčije proti atlantski obali pomladi 1940 je vzbudil nejevoljo angleškega naroda nad načinom, kako je vlada vodila vojno. Narod je zahteval več odločnosti. In prav delavska stranka je bila tista, ki je to zahtevo najglasneje izrekala. Vlada je spoznala, da narod vanjo nima več zaupanja. Odstopil je in Churchill je sestavil novo vlado, v katero so vstopili poverjeniki vseh strank, torej tudi zastopniki delavstva.

Odločno je delavska stranka med vojno vedno naglašavala ,da je treba svet enkrat za vselej očistiti roparskih gangsterjev, ki samovoljno motijo sožitje narodov. Enako tako vneto so pa delavski člani Churchillovega kabineta venomer poudarjali, da najsijajneša zmaga na bojišču ne bi zadostovala, marveč bo treba potem vse sile naroda, gmotne kakor umne, posvetiti vzvišeni nalogi, da se ustvari mednarodno orodje, ki bo močno dovolj, da obvaruje človeštvo ponovne vojne.

Churchill je odstopil. Če bi Velika Britanija sedaj dobila delavsko vlado, smemo biti gotovi, da angleški narod ne bo odskočil od začrtane poti. Za pot drži k veličastnemu hramu, na katerem se svetijo v žarkem soncu besede tolažbe in upanja: Mir ljudem na zemlji!

Začasna vlada na Koroškem

Načelnik vojaške vlade na Koroškem, polkovnik Simson, je predsedniku posvetoval. deželnega odbora Hansu Pieschu izročil listino, glasom katere dobi Koroška začasno deželno vlado. Ta vlada bo opravljala posle vse dotlej, dokler se ne bodo vršile splošne in svobodne volitve.

Potemtakem se je dosedanji posvetovalni odbor spremenil v začasno vlado pod istim predsedstvom. Po besedilu listine bo imela začasna vlada izvršilno oblast v upravi Koroške, kajpa v okviru zakonitih določb zasedbene oblasti. Vsi zakoni vojaške vlade ostanejo v veljavi, dokler se ne prekličejo. Vse priznane stranke bodo v začasni vladi zastopane. Število članov vlade bo devet, in vojaška vlada bo imela pravico, posamezne člane ali potrditi ali pa odkloniti. Začasna vlada po smela uradnike na Koroškem nastavljati ali odpuščati. Stike z dunajsko vlado dr. Rennerja do nadaljnjega ne bo, ker bo treba počakati, da zavezniki to vlado priznajo.

V skladu z moskovsko izjavo treh velesil

Po izročitvi listine gospodu deželnemu glavarju Hansu Pieschu je šef vojaške vlade, polkovnik Simson, v govoru med drugim naglasil naslednje:

„Zavezniki so v moskovski izjavi avstrijskemu ljudstvu obljubili neodvisnost. Danes se je storil na Koroškem prvi korak na potu do tega cilja. Ko so britanske čete vkorakale, je vojaška vlada, čim je začela poslovati, ugotovila, da dobi Koroška v kakih treh mesecih domačo odgovorno vlado. Današnji dan pomeni torej zgodovinski datum. Voščim deželnemu glavarju Pieschu in njegovim tovarišem obilo uspeha, obenem jim zagotavljam, da bodo deležni vse podpore s strani vojaške vlade."

Polkovnik Simson izroča deželnemu glavarju Pieschu listino o ustanovitvi Koroške deželne vlade.

Izjava deželnega glavarja Piescha

Deželni glavar je ugotovil, da se danes prvič izza leta 1934 izpolnjuje obljuba, dana avstrijskem ljudstvu. Zavedamo se, da ima začasna vlada velike naloge; če jih ugodno reši, bo to ne samo naši deželi, ampak vsej Avstriji v odločilno korist.

Odvisno je sedaj od Avstrijcev samih, s katerim pospeškom si bodo pridobili popolno neodvisnost in samoodločbo.

Najvažnejše je in ostane delo. Koroška lahko nekaj nudi. Naše industrije vojna ni razdejala, dasi ji je prizadela škodo. Potem je znano, koliko lesa premore Koroška. Papirja, celuloze, desak in podobnega proizvaja naša dežela več, kakor pa potrebuje. Naša tovarna heraklita je največja v Evropi. Industrija magnezita je prav tako razvita. Kajpa primanjkuje premoga. Če tega v dovoljnih količinah uvažamo, bodo mogle naše tovarne obratovati.

Deloma bomo navezani na pomoč Velike Britanije. Nič ne dvomimo, da je bomo deležni. Naša dolžnost pa je: zgrabiti za delo.

Člani nove začasne deželne vlade

Novoimenovana Začasna deželna vlada se je sešla pod predsedstvom deželnega glavarja Hansa Piescha ter je sklenila, da bodo za posamezne panoge deželne uprave pristojni gospodje, katerih imena tu sledijo:

Predsednik: deželni glavar Hans Piesch (socialni demokrat), ki bo obenem načeloval šolstvu in financam.

Občine in tujski promet: deželni svetnik Hans Herke (socialni demokrat).

Varnostna služba: zastopnik deželnega glavarja dr. H. Amschel (ljudska stranka).

Poljedelstvo: deželni svetnik Hans Ferlitsch (ljudska stranka).

Obrt, trgovina in industrija: mestni svetnik Celovca Franz Sagaischek (ljudska stranka).

Socialno skrbstvo: deželni svetnik Wolfram Enzfelder (socialni demokrat).

Gradnje: deželni svetnik Ferdinand Wedenig (socialni demokrat).

Manjšinske zadeve: profesor dr. Tischler (koroški Slovenec).

Obnovo in stanovanjske zadeve: deželni svetnik H. Tschofenig (komunistična stranka).

Enodušno se je izrazila volja z združenimi silami lotiti se dela za obnovo domovine. Izjave zastopnikov vseh strank pričajo o trdnem sklepu, sodelovati pri trebljenju vseh ostankov nacizma.

Britanske čete so zasedle Štajersko

Kakor znano, so ruske oborožene sile letošnjo pomlad v presenetljivem sunku prodrle preko Dunaja in na vzhodno Štajersko. Po zlomu nemške armade so Rusi zasedli tudi Gradec (Graz). Pozneje so se začela pogajanja med zavezniki in ta so dovedla do nove razmejitve zasedbenih pasov v Avstriji. Francozi so prevzeli Tirolsko, Rusi so pa obljubili, da bodo izpraznili večji del Štajerske. To se je začetkom tedna tudi res zgodilo. V torek, dne 24. julija, so britanske čete vkorakale v Gradec.

Nova meja med britanskim in ruskim pasom poteka zapadno od slovite božje poti Maria-Zell, se vije k mestecu Fürstenfeld in sledi potem nekdanji vzhodni meji Štajerske do skrajnega jugovzhodnega kota Avstrije pri Radgoni.

Zgodovinski Potsdamski razgovori

Potsdamski razgovori so se začasno prekinili, ker je ministrski predsednik Churchill odpotoval v London. Njegov odhod je v zvezi z objavo uspeha angleških volitev dne 26. julija. V soboto bi se potem pomenki nadaljevali. Vsega skupaj je bilo dosedaj osem osebnih sestankov med prezidentom Trumanom, generalisimom Stalinom in premierministrom Churchillom. Na dan pred Churchillovim odhodom se je razpravljalo o balkanskih zadevah.

Kakor javljajo iz Londona, so Lorda Louisa Mountbattona, zavezniškega vrhovnega poveljnika v Jugovzhodni Aziji, pritegnili k razgovorom v Potsdamu. To je prvi uradni namig, da so vodilni možje Sovjetske Unije, Velike Britanije in Zedinjenih držav obravnavali tudi vprašanja, ki zadevajo vojno na Daljnem vzhodu.

Težave belgijskega kralja

Opozicija proti belgijskemu kralju Leopoldu si je dala duška na seji, ki jo je v sredo imela belgijska zbornica. Zunanji minister Spaak je pred poslanci poudaril, da Leopold III. ne more biti še nadalje kralj Belgijcev, ker bi bil kvečjemu kralj nekaterih Belgijcev ali pa kake stranke. Spaak je sporočil, da je leta 1940 tik pred zlomom belgijske vojske prišlo do precejšnjega nesporazumljenja med kraljem in vlado. Kralj je trdil, da Belgija nima obveznosti napram Franciji ali Angliji. Branil se je, zapustiti belgijska tla, dasi so mu ministri nujno nasvetovali, naj gre v tujino in naj odtod vojno nadaljuje. On ni šel, marveč je rajši sklenil premirje z Nemci.

Enakost vseh pred zakonom

NOVO BESEDILO PRISEGE ZA AVSTRIJSKE SODNIKE

Prisega, ki so jo položili sodniki, državni tožilci, odvetniki in notarji v roke polkovnika Snooka Russela od ameriške vojaške vlade na Gornjem Avstrijskem, jih obvezuje, da bodo zakone tolmačili „brez strahu, brez potuhe, pravično in za vse enako". Vsak, kdor se je posvetil pravnemu študiju ter misli delovati na kakem avstrijskem sodišču, mora to priseči. Prisega se glasi: „Prisegam, da zakon v mojih rokah ne bo nikomur niti v korist niti v škodo, razen v kolikor bi ustrezalo duhu zakona samega. Razlike po veri, rasi in političnem prepričanju ne bom delal. Prisegam, da bom uvaževal zakone in zakonske predpise prav tako po njihovem besedilu kakor tudi po njihovem duhu in da si bom vedno po svojih najboljših močeh prizadeval varovati enakost vseh pred zakonom."

Dachau naj postane samostan

Kardinal Faulhaber je generalu Eisenhowerju predlagal, da se na mestu, kjer stoji koncentracijsko taborišče Dachau, ustanovi samostan.

Prvi, ki je sprožil to misel, je rektor jezuitskega kolegija v Maastrichtu, pater van Gestel, ki je pretrpel v Dachau-u nekaj bridkih let. On je prvi Holandec, ki se je iz dachauskega pekla vrnil v domovino.

Sodna obravnava proti „krvniku iz Lidic"

Nekdanji „Reichsprotektor" Češke in Moravske, veliki vojni zločinec Karol Herman Frank, pride dne 1. septembra v Pragi pred sodnike. Najgroznejše zlodejstvo, ki mu ga očitajo, je nečloveški pokolj moškega prebivalstva češkega kraja Lidice. Cvetočo in bogato vas je dal Frank docela razdejati, tako da je danes samo po zemljevidu mogoče dognati, kje so Lidice stale.

6 milijonov ljudi se je vrnilo domov

V Evropi je bilo koncem vojne okoli osem milijonov prisilno premeščenih civilnih oseb. Sedaj poroča urad za povojno pomoč in obnovo (UNRRA), da se je že šest milijonov vrnilo v domovino. Kajpa je treba pomisliti, da so v to število vključeni tudi vojni ujetniki.

Začetkom avgusta se sestane v Londonu tretjič skupščina UNRRA, katere se mislijo udeležiti zastopniki 44 narodov.

Jan Masaryk o Avstriji

Zunanji minister Češkoslovaške, Jan Masaryk, je pred odhodom iz Amerike v Evropo izjavil zastopnikom tiska: „Odnošaji prijateljski. Tesno sodelovanje med državamed Češkoslovaško in Avstrijo morajo biti mi Srednje Evrope je neogibna nujnost. Mnogo skupnih interesov nas veže z Avstrijo. Verujem, da ogromna večina češkoslovaškega naroda želi videti Avstrijo kot svobodno, neodvisno državo v okviru Evrope, katero preveva duh skupnosti."

Uredništvo in uprava: Celovec, Bismarckring 13.

Vojna na Daljnem vzhodu

Pred malodane 700 leti je nad Severno Kitajsko zavladal mogočen samosilnik mongolskega rodu, nazvan Kublai Khan. Za prestolnico si je izbral mesto Peking. Njegova država je bila ogromnega obsega, a on jo je hotel še bolj zaokrožiti: prirasla naj bi še Japonska. Leta 1275 je poslal armado čez morje, da se izkrca na japonskem otoku Kiušiu. Mongolom se je sicer res posrečilo stopiti na japonska tla, a kmalu so morali zopet odnesti pete. Nu, Kublai je ostal trdovraten. Malo let pozneje je poslal še večje brodovje s še večjo armado. Pod vodstvom energičnega Tokimija iz plemiške rodovine Hojo so pa Japonci mongolske trume odpodili.

Ko je brodovje z ostanki armade vred plulo proti Kitajski, je ladje zalotil strahovit tajfun, to je vrtinčast vihar, kakršen se v ondotnih morjih dostikrat pojavi, in razburkani ocean je vse skupaj pogoltnil. Nikdar več ni stopila sovražna noga na japonska tla, med Japonci pa se je utrdila vera, da stoji dežela „Vzhajajočega sonca" pod posebno božjo zaščito. Zlasti so živo verovali, da bo sončna boginja vsakogar ugonobila, ki se bi drznih približati sveti japonski zemlji. Kako silno je tedaj moralo neštete Japonce presuniti, ko so letos pomladi slišali, da so se ameriški mornarji in vojaki prikazali na domačem otoku Okinavi! Glej čudo, noben vihar se ni dvignil, noben potres ni omajal sveta in noben ognjenik ni bljuval gorečega žvepla! Nasprotno, Američanom se je posrečilo izkrcati na tisoče svojih ljudi i nvsak dan več so jih izkrcavali. Kajpa so se morali zagrizeno boriti in tudi brez izgub ni šlo. Šlo je pa le in lepega dne je svet izvedel, da je vsa Okimava v ameriških rokah.

Danes letajo z Okinave zračne trdnjave nenehoma proti severu ter sipljejo ogromno število bomb na japonske tovarne. Če je vse to silno žalostno za pravoverne Japonce, kako jih je morala šele zaboleti vest, da so zavezniške bojne ladje vdrle v Tokijski zaliv ter v pozdrav poslale prve granate proti cesarski prestolnici. Eni ameriški križarki je celo uspelo, utreti si pot v to osrčje japonskega morja. Vedeti moramo, da so Japonci močno vneti za morje in da je mornarica njihov največji ponos. In zdaj ta mornarica ne more preprečiti, da bi Američani s svojimi ladjami eno celo noč obstreljevali luko Nožimo, ki leži ob vhodu zaliva, samo 90 km južno od Tokija!

Če pogledamo na zemljevid, najdemo Tokio na vzhodni obali največjega japonskega otoka Hondo. Drugo ime zanj se glasi Honžu. Tudi „Nippon" se dostikrat sliši. Velik je kakor Anglija in Škotska skupaj. Koroška bi morala biti 20krat večja, pa bi narasla do obsega Honžu-a. Milijonska mesta kakor Osaka, Nagoya in Kioto leže tu in največje industrijske naprave so razvrščene okoli njih. Osaka je obenem pristanišče, a še pomembnejši promet gre skozi obe luki Yokohama in Kobe.

Zdi se, da se pripravljajo na Japonskem veliki dogodki, ki bodo vsej zgodovini Azije odkazali novo smer. Z vseh strani dotekajo vojne sile, zbirajo se, razgrinjajo se — nekega dne bomo slišali, da se je sprožil napad na veletrdnjavo Nippon. Kakor so lani, pred izkrcanjem v Normandiji, letela zračna brodovja neprestano nad Francijo ter niso dajala Nemcem do oddiha, enako švigajo sedaj ameriška letala noč in dan nad japonsko matično deželo ter mečejo nanjo rušilne snovi. Obenem so zaplule pred luke Japoncev težke bojne ladje Američanov in Angležev ter streljajo granate silnega kalibra na vse važnejše naprave. Le redkokdaj japonska ladja uide pazljivim očem zaveznikih mornarjev. To pa pomeni, da je pomorski promet Japonske ne samo hudo opešal, ampak sploh zamrl — cesarstvo Vzhajajočega sonca je odrezano od ostalega sveta.

Američani pošiljajo svoje bombnike ne samo z Okinave, marveč tudi s krova orjaških ladij letalonosilk. Nedavno so taki bombniki odkrili pred Yokosuko, ki leži kakor Nožima ob vhodu Tokijskega zaliva, oddelek japonskega vojnega brodovja. Razvil se je boj med zračnimi in morskimi silami. Američani so zmetali nešteto bomb na sovražne ladje, gotovo ne brez uspeha. Podrobnih vesti o tem dogodku še ni in jih morda tako kmalu ne bo. Poročila z Japonskega so namreč sploh postala nekam redkobesedna, kar je gotovo znak, da se nekaj važnega pripravlja.

Že nekolikokrat so ameriška poročila omenila, da ni bilo opažati odpora Japoncev v zraku ali pa da je bil dokaj šibak — torej isti pojav kakor pri Nemcih: če so tovarne razbite, če so letališča razdejana, odkod jemati letala?

Teden dni je tega, da smo govorili o odločilnem preobratu na vzhodnem bojišču. Medtem je postalo še očitnejše, da stoji japonsko cesarstvo na razpotju. Ameriški častnik je izročil japonskemu vrhovnemu poveljstvu ultimatum, naj Japonska položi orožje. Če se to ne bi prav kmalu zgodilo, bodo Američani vedeli, kaj jim je storiti. Bojna sila zaveznikov je tolika, da bi mogli zvleči Japonsko v pravcati vrtinec uničenja. Vsekakor govori vedno več znakov za to, da bo vojne na Daljnem vzhodu že letos konec.

Več kakor 200 britanskih in ameriških bombnikov je v torek nadaljevalo napade na ostanke japonske mornarice v vojni luki Kure. Kakih 27 km daleč od Kure leži središče japonskega ladjedelstva — Kobe. Tudi nanj so zmetali rušilne bombe.

Admiral Halsey, poveljnik ameriškega 3. brodovja, je izjavil: „Kar je od japonske mornarice še ostalo, je brez moči in lahko velja za izgubljeno. Japonci so obsojeni v neizbežen pogin."

Generalni poročnik Eaker, namestnik poveljnika ameriških zračnih sil, je podal naslednji obračun: „Dosedaj največja količina bomb, kar jih je v enem mesecu padlo na matično deželo Japoncev, znaša 185.000 ton. Ta količina bo narasla na 270.000 ton, še preden bo letu odklenkalo. Iz Evrope je odletelo že kakih 4000 zračnih trdnjav, da bi sodelovale pri ojačanem naskoku na Japonsko."

Dne 24. julija je dospela vest, da se je z letalonosilk dvignilo tisoč bojnih letal ter napadlo vojno luko Kure, ki leži med otokoma Honžu in Šikoku. Opoldne je priletelo 600 zračnih trdnjav nad industrijske naprave blizu Nagoye in Osake. Zmetale so za kakih 4000 ton bomb. Isti večer je japonski radio priznal, da so do popoldanskih ur na japonskem nebu našteli 2000 sovražnih letal.

Dosedaj je 46 japonskih mest utrpelo radi zračnih napadov znatnejšo škodo.

Izjave zavezniških poveljnikov v Avstriji

V poslanici, ki jo je naslovil na grško prebivalstvo, je izjavil vrhovni poveljnik britanskih zasedbenih čet v Avstriji, generalni poročnik McCreery:

„Štiri velesile so se izrekle za obnovo svobodne in neodvisne Avstrije. Naloga britanskih zasedbenih čet in britanske vojaške vlade bo, da se ta načrt uresniči tudi na Štajerskem. Nadejam se tvornega sodelovanja vseh prebivalcev pri izpolnjevanju te naloge. Postopno obnavljanje avstrijske neodvisnosti in svobode bo odvisno zlasti od vašega lastnega prizadevanja."

General Mark Clark, vrhovni poveljnik ameriških čet v Avstriji, ki je odpotoval na kratek obisk v Brazilijo, je nedavno naglasil: „Avstrija ni militaristična dežela, saj so jo k vojni prisilili. Naša naloga v Avstriji bo, da kmalu vzpostavimo svobodo in neodvisnost dežele in da sestavimo vlado, ki bo prosta nacističnega vpliva." General Clark je ugotovil ,da obstoji med postopanjem napram Avstriji i onim napram Nemčiji bivstvena razlika.

Avstrija postane neodvisna

Poslednje dni smo storili bistvene korake na potu, ki nas naj vede v neodvisnost. Britanska vojaška vlada je odredila sestavo Provizorne deželne vlade. To dejstvo zanesljivo priča, kako so velesile odločene, da skladno z moskovsko izjavo začrtajo jasno ločilnico med Avstrijo in Nemčijo. Baje bo v kratkem podpisan sporazum med štirimi velesilami o skupni upravi Avstrije. Vesti, ki so pronicale iz poluradnih krogov v Washingtonu, dopuščajo tako domnev. S tem bi izginile one neravnote, ki so v poslednjih mesecih upravo dežele ovirale. Tudi dejstvo, da se je na Štajerskem odhod ruskih čet in prihod britanskih zasedbenih sil izvršil brez trenja, priča dovolj, kako zelo so si zavezniki glede Avstrije edini.

Prav v preteklih dneh so se vrstile izjave britanskega in ameriškega vrhovnega poveljnika v Avstriji, ki določno ugotavljata, da je zaveznikom do tega, da se Avstrija čimprej postavi na lastne noge. To seveda obenem pomeni, da se Avstrijcem nalaga nemala dolžnost in odgovornost. Naravna dolžnost veleva vsem Avstrijcem, da v vsakem oziru sodelujejo z zavezniki. Vsak dan postaja ta dolžnost nujnejša. Avstrijcem nudi zdaj usoda priliko, da se tvorno udeležujejo politične, socialne in gospodarske obnove svoje domovine.

Pastirsko pismo bavarskih škofov

Dne 28. junija so se prvič, odkar se je vojna končala, zbrali bavarski škofje na sestanek, da bi obravnavali cerkvene zadeve svoje dežele. Predsedoval je škofovski konferenci sivolasi monakovski nadškof, po svoji neustrašenosti znani kardinal Faulhaber. Udeležili so se sestanka bamberški nadškof in škofje rezenski (regensburški), augsburški, würzburški, eichstattski, pasavski in speyerski.

Preden so se razšli, so škofje sestavili pastirsko pismo, ki se bo poslednjo nedeljo v juliju po vseh bavarskih cerkvah vernikom z lece prebralo.

V plemenitih in obenem plamenečih besedah dajejo škofje duška upanju, da bo iz razvalin rasla nova Nemčija, ki bo umela svoje sile posvetiti duhovni in nravstveni obnovi.

Narodnosocialistično preganjanje vere je našlo v pastirskem pismu globok odmev. Med drugim pismo pravi, da so v osrčju Evrope nastopili ljudje, ki se niso strašili grešne vojne zoper živega in resničnega Boga. Na žalost je treba povedati, da so se prav možje na vodilnih mestih, ki jim je bila podeljena tolika moč, najhuje spozabili. Hoteli so nič manj, kakor izbrisati božje ime iz zgodovine nemškega naroda. Od vsega početka so nemški škofje svarili pred krivimi nauki, ki jih je širil narodni socializem. Svarili so škofje pred krivimi poti, ki jih je hodil ta isti narodni socializem. Svarili so resno, svarili so, žal, zastonj. Po dolžnosti in iz prepričanja so odklanjali novodobno poganstvo in ugovarjali narodnosocialističnemu nasilju, zato so morali s svojo duhovščino vred pretrpeti marsikatere žalitve in napade.

Pastirsko pismo omenja, da so se škofje ponovno obrnili do Hitlerja samega, in ugotavlja: „Našim prošnjam in pritožbam ni bil usojen nikakršen uspeh."

Pogreb po 22 letih

Kakor znano je Hitler v novembru 1923 poskusil siloma priti do vlade. Pripeljal je svoje pristaše v osrčje Münchena, da naskočijo in strmoglavijo bavarsko vlado. A ta je bila na straži in je znala prevrat v kali zadušiti. Hitlerjevci so izgubili 16 ljudi. Po letu 1933 so te žrtve morale ven iz grobov; prenesli so trupla v poseben „Ehrenmal" na Kraljevskem trgu sredi Münchena — takorekoč na razstavo. Ob vsaki priliki so se potem vršile na tem prostoru bolj ali manj šumne prireditve. Zdaj se čuje, da so Monakovčani v sporazumu z alijirano vojaško vlado sklenili, spremeniti oni „Ehrenmal" v hram miru, ki bi naj bil posvečen ideji mednarodnega pobratimstva.

Iz vsega sveta

Španija bo izročila Veliki Britaniji vse nemške vojne in tovorne ladje, ki ležijo v španskih pristaniščih. Dve nemške ladje, ki so bile internirane leta 1939, so že prispele v Gibraltarju.

*

Prvi oddelek francoskih čet je dne 24. julija dospel na Dunaj. Francozi so se nastanili v tistih dunajskih okrajih, ki jim jih nedavni zavezniški sporazum odkazuje kot zasedbeni pas.

*

Ministrski predsednik osvobojene Češkoslovaške je poslal maršalu Titu brzojavko ter mu sporočil, da je njegova vlada sklenila, darovati 50 vagonov sladkorja za jugoslovanske otroke. To darilo bodi, kakor pravi brzojavka, skromen izraz bratovskih odnošajev do jugoslovanskega ljudstva, a obenem dokaz našega občudovanja za jugoslovansko vojsko.

*

Nekdanji Reichsmarschall Göring je bil vdan strupu, ki je znan pod imenom morfij. Zdaj ga v ujetništvu zdravijo na ta način, da mu dajejo vsak dan manj tega opojnega strupa. Göring s tem ni zadovoljen. Pritožil se je, ali bo pa kaj zaleglo, je drugo vprašanje.

*

Med vojno v Evropi so zračne in pomorske sile zaveznikov na Atlantskem oceanu potopile 460 nemških podmornic.

Seznam občin v obmejnem zapornem pasu

Za potovanje v spodaj navedene občine je treba imeti posebno dovoljenje od vojaške oblasti.

Abfalterbach, Arnbach, Außervillgranten, Anroldstein, Birnbaum, Bleiburg, Dellach im Gailtal, Eberndorf, Eisenkappel, Emmersdorf, Ettendorf, Feistritz im Rosental, Feistritz bei Bleiburg, Feistritz im Gailtal, Feistritz im Rosental, Ferlach, Finkenstein, Pirnitz, Gallicien, Globasnitz, Obertschach, Guggenberg, Hermagor, Hohenthun, oollenburg, Innervillgranten, Kartitsch, Kirchbach, Lawamünd, Ledenitzen, Legerbuch, Leifling, Liesing, Lojbach, Maria Gail, Mauthen, Moosbach, Moos, Obertilliach, Panzendorf, Praugraten, Reisach, Rückersdorf, Schwabegg, Sillian, Sillianberg, Sittersdorf, Straßen, St. Georgen im Lavanttal, St. Jakob im Drautal, St. Jakob im Rosental, St. Stephan im Gailtal, Tessenberg, Tröpolach, Unterferlach, Untertilliach, Vorderberg, Waidegg, Weizelsdorf, Windisch Bleiberg, Würmloch, Zell.

KOROŠKI GOSPODAR

PRILOGA ZA PREHRANO, KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO

Preiskava konj

Na mnogih kmetijah, a tudi v obrtnih obratih Koroške imajo konje, ki so nekoč bili last nemške vojske, bodi da je te konje zavezniška vlada (tudi kaka britanska vojaška enota) sedanjim rejcem oddala v najem ali pa so Wehrmacht-enote take živali na begu pustile za seboj.

Zdaj bo treba lastninske pravice urediti. Živinozdravniki britanske vojske bodo sporazumno z župani preiskovali zdravstveno stanje vseh konj, ki pred 1. majem 1945 niso bili zakonita last sedanjega rejca. Župani bodo 48 ur prej o tem obveščeni. Kar so torej kmetovalci pridobili konj po 1. maju t. l., jih bodo morali brez izjeme pripeljati k preiskavi.

Če kmet izrazi željo, da mu konje puste, bo tej želji ponajvečkrat ustreženo. Pregleden načrt o odplačevanju konj izide v kratkem. Medtem bodo kmetje imeli konje na posodo. Kmetje, ki bi imeli več konj, kakor jim jih je treba, tako da bi ne vedeli, kako te živali čez zimo hraniti, bodo morali britanskim živinozdravnikom to javiti, da se bo moglo v razbremenitev rejcev nekaj ukreniti.

Proč s starimi kokošmi

Stare kokoši porabijo prav toliko hrane kot mlade ali pa še več. Ali je reja starih kokoši dobičkanosna? Ob najboljši piči nam stara kokoš nikdar ne znese toliko jajc kot mlada. Vsaka kokoš znese namreč v vsej svoji življenski dobi le določeno število jajc. V prvem in drugem letu nese najbolj pridno, v tretjem letu se količina že znatno zmanjša, v četrtem letu je pa že povsem malenkostna. Če znese kokoš v prvem letu nesnosti 130 jajc, jih bo znesla v drugem letu le še kakih 100 ,in v tretjem letu komaj kakih 60. Povprečna nesnost izpod 100 jajc letno pa nikakor ni več dobičkanosna. Tudi meso prestarih kokoši ni več okusno. Zato moramo v umni kokošjereji redno skrbeti za mlad zarod, nad tri leta stare kure pa redno izločati.

Kadar se namenimo zaklati kokoš, navadno ne moremo na prvi pogled ugotoviti, katera kura je mlada in katera stara, ker so si med seboj preveč slične. Zunanji izgled nas dostikrat vara. Često se zgodi, da zakoljemo dvoletno kokoš, ki nam še pridno nese, in redimo naprej štiriletno, ki samo je,. nese pa skoraj nič več. To delamo seveda nevede.

— Kako določimo starost kokoši?

Da moremo zanesljivo ugotoviti starost kokoši in se po tem ob zakolu ravnati, je potrebno kokoši primerno zaznamovati. Pritrdimo jim na perutnice posebne kovinaste številke ali jim pa mo na noge koščene obročke v raznih barvah. Uporaba obročkov je preprostejša in zato v kmečki kokošjereji bolj priporočljiva. Enoletnim kokošim damo na primer obročke rdeče barve, dvoletnim bele in triletnim plave. Ko pokoljemo ali prodamo vse triletne kure s plavimi obročki, damo lahko obročke plave barve novim enoletnim kokošim in tako naprej. Le tako nam je omogočen zanesljiv pregled starosti kokoši in pravilna odbira za zakol.

Proč s starimi kurami, to je osnovno pravilo umne kokošjereje. Dr. J. S.

Kaj pa čebele?

Po krajih in kmetijah, ki jih bo dosegal in obiskoval naš list, je čebelarstvo dokaj dobro razvito. Slovenci so po svetu znani in priznani čebelarji in temu slovesu tudi koroški čebelarji ne delajo sramote.

V sedanjih težkih razmerah, ko zlasti glede sladkorja kar naprej slišimo tožbe, kakšna stiska je zanj po vsem svetu, bi pa vendar ne bilo narobe, če bi čebeloreji posvetili še več pozornosti. Ali bi se ne dal izpadek sladkorja vsaj deloma nadomestiti z medom? Saj je znano, kakšno odlično hranilo je med; po kalorični vrednosti prekaša večino drugih živil. To je prvi razlog, da kaže čebelarstvu na Koroškem posvetiti več pažnje.

Drugi razlog je pa ta, da čebele z obiskovanjem cvetov oplojajo mnogo kmetijskih rastlin. Izvršujejo tedaj važno delo, po katerem cvetje šele rodi sad. Zlasti velja to za sadno drevje, pa tudi za mnoge poljske rastline. Cvetje brez sadja je za gospodarstvo brez vrednosti. Zato pa tudi kmetije brez čebel ne donašajo polnih pridelkov.

Tretji razlog je pa etičnega, nravnostnega značaja. Po vseh tegobah nedavnih časov, ko smo vsi toliko pretrpeli, je opravek pri čebelih prava uteha, pravo razvedrilo za človeško dušo in srce.

Iz teh treh glavnih razlogov se naj kmečki ljudje znova in vneto oprimejo čebeloreje. V našem listu bomo ukaželjnim dajali za to gospodarsko panogo potrebna navodila in koristen pouk. Dr. L. P.

Socialno zavarovanje na kmetih

Mnogi kmečki gospodarji si niso dovolj na jasnem o socialnem zavarovanju. Zato se daje na znanje naslednje:

Deželna bolniška blagajna za Koroško je še dalje pristojna za bolniško zavarovanje vseh, ki so zaposleni v poljedelstvu in gozdarstvu ter prejemajo za to pogodbeno plačilo. Deželna bolniška blagajna za Koroško (Landkrankenkasse für Kärnten) ima svoj sedež v Celovcu, Gasometergasse 6. Tjakaj gre naslavljati vse dopise.

Prejeli smo polno vprašanj. Na nekatera bomo zdaj odgovorili:

Bolniška blagajna sproti dostavlja delodajalcem predpise dolžnih prispevkov. Blagajna vas prosi, da jih točno plačujete, saj na tem sloni vse njeno delovanje.

Po 8. maju se je, kar se tiče ljudi, na marsikateri kmetiji precej spremenilo. Tuje osebe so po večini odpotovale v domovino. Ker pošta ni hodila, so mogli le kmetovalci iz celovške okolice javiti blagajni spremembe, ki so pri njih nastopile. Sedaj se pozivajo še ostali delodajalci, naj na predpisanem obrazcu nemudoma odjavijo bolniški blagajni tiste delovne moči, ki so odšle, in prijavijo tiste, ki so medtem prirasle. Sicer se delodajalcem lahko primeri, da bo moral plačevati prispevke vse dotlej, dokler bolniška blagajna ne izve, da ta ali oni delavec ni več pri njem na delu.

Avstrijski in ogrski vojaki, ki so z dovoljenjem zavezniške vojaške vlade zaposleni na kmetih, trenutno še niso obvezani v socialno zavarovanje. Ni jih torej treba javiti bolniški blagajni. Ti vojaki imajo svoje lastne vojaške zdravnike.

Obrazci, ki jih je založila kmetijska bolniška blagajna za Koroško (prijavnice, odjavnice, bolniški listki itd.), veljajo do nadaljnjega. Če delodajalec nima takih obrazcev, naj piše ponje bolniški blagajni v Celovcu.

Nadaljnja pojasnila daje Landkrankenkasse, Klagenfurt, Gasometergasse 6. Prosimo, da se v vseh dvomih in potrebah obrnete naravnost do nje.

Kmečki vrt vir zdrave prehrane

V času splošnega pomanjkanja živil nudi vrt ne samo mestni, ampak tudi kmečki gospodinji možnost, pridelati najrazličnejšo zelenjavo, ki v mnogočem lahko izboljša prehrano družine. Med najvažnejše povrtnine spadajo paradižniki, čebula, kumare, fižol, redkev, salata in motovilec. Tudi v poletnih mesecih, kljub obilnemu delu na polju, vrta ne smemo zanemarjati. Skrbna gospodinja bo vedno našla dovolj časa tudi za vrt, da ga dobro obdela.

Paradižnike smo že spomladi, čim so se rastline po presaditvi nekoliko opomogle, privezali v obliki osmice h kolu ter jim s tem omogočili pravilen in lep razvoj. Rastline privezujemo po potrebi tudi pozneje. Nove poganjke-zalistnike v listnih pazduhah moramo sproti odstranjevati, da ne jemljejo po nepotrebnem rastlini za razvoj potrebne hrane. Popolnoma napačno je mnenje, ki je žal precej razširjeno, da je treba rastlini odstranjevati preobilno listje. Čim večja je listna površina rastline, tem lepši bodo sadeži. Ravno listi so namreč tisti organi, ki pretvarjajo in posredujejo za razvoj plodov potrebne rastlinske sokove. Z odstranjevanjem listov torej rastlini samo škodujemo, v nobenem primeru pa ne koristimo. Ko se približa čas zoritve in delovanje ni več potrebno, se listi itak sami od sebe začno sušiti, potem ko oddajo vso zalogo hranil plodovom. Sredi avgusta lahko odščipnemo paradižnikom vrhove, kar bo pospešilo zoritev plodov. Zrele plodove sproti obiramo. Kar jih tudi sproti ne porabimo v gospodinjstvu, jih hranimo v suhem hladnem prostoru, oziroma konzerviramo za zimo. Paradižniki so sestavni del zdrave prehrane, ker vsebujejo mnogo vitaminov; zato so v vsakem gospodinjstvu skoraj nepogrešljivi.

Čebula je gospodinji dobro znana rastlina. Zemlja, kjer raste čebula, naj bo čisto opleta, rahljati je pa sedaj ne bo več treba. Čebula se namreč lepše razvija, če ni preglobokо v zemlji. Ko se približa čas zoritve, čebule ne smemo več zalivati, čeprav se nam zdi, da rastlinam primanjkuje vode. V vlažni zemlji sicer čebula bujneje raste, vendar na škodo njene kakovosti. Čebula mora biti trda, ne pa vodena, sicer nam po zimi prehitro gnije. Tudi premočno gnojenje s hlevskim gnojem ali gnojnico škoduje odpornosti čebule.

Kumare bomo v času razvoja zalivali z razredčeno gnojnico, ker potrebujejo zelo veliko dušika. Z gnojnico zalivamo ob vlažnem ali deževnem vremenu. Za seme namenjene kumare pa ob zorenju ne smemo več zalivati z gnojnico, ker ta preveč pospešuje razvoj mesa na škodo pešak.

Stročji fižol je treba pravočasno potrgati, ker prezrel zgubi mnogo na okusnosti in tudi na redilnosti. Za konzerviranje pa prezrelega stročjega fižola nikoli ne smemo uporabljati, ker se nam rad pokvari.

Omenimo naj še zimsko redkev, endivijo in motovilec, ki jih bomo sejali šele sedaj. Izkoristimo vsako možnost in vse prazne gredice posejmo s temi rastlinami.

Dr. J. S.

Potrebna navodila za oddajo kož

Povpraševanje po usnju in usnjenih izdelkih (čevlji, jermeni i. dr.) je precejšnje tudi v poljedelstvu in gozdarstvu Koroške. V vojnih letih se je pač mnogo porabilo, nabav in popravil je pa bilo kaj malo. Kmetu je treba čevljev, gozdarju prav tako; delovna moč vprežne živine se dovolj ne izrabi, če ni pri roki dobrega jermenja; poljedelskih strojev si brez jermenov tudi ne moremo misliti, kadar gre za pogon po lokomobilih.

Kar Koroška zmore na kožah in usnju, niti ni tako malo, vendar ne zadostuje. Prej se je usnje uvažalo, sedaj smo navezani na tisto, kar imamo.

Osebe in obrati, ki se ukvarjajo s klanjem, so torej dolžne, da na kože skrbno pazijo. Kože se pri odiranju ne smejo poškodovati, treba je z njimi ravnati, skrbno in čimprej naj jih prevzame trgovec ali strojar, v kolikor je pooblaščen za neposreden nakup. Dosedanje določbe o prisilni oddaji in o premijah pri oddaji veljajo slej ko prej.

V desettisoče gre število prašičev, ki jih koroški kmetje vsako leto za domačo potrebo zakoljejo. Na žalost pa samo eno desetino zaklanih prašičev devljejo iz kože, medtem ko umejo v drugih pokrajinah ravnati bolj gospodarsko (do 50% izraba). Mnogi naši kmetje so sicer že spoznali nujnost temeljitejše izrabe, zdaj bo le treba, da z dejanjem dokažejo, da so zmožni, svojo lastno potrebo po usnju kriti kar iz svojega.

Pri oddaji kož trgovcem se nudi premija, to je: kmetu se nekaj usnja vrne. To je pa mogoče le pri svinjskih kožah, in sicer dobi kmet 20% teže, ki jo ima sveža koža. Mesto tega je mogoče dobiti tudi čevlje. Trgovec z usnjem izroči potrdilo o oddanih kožah, na podlagi tega se dobi pri pristojnem gospodarskem uradu dobavnica za čevlje.

Koža mora tehtati najmanj 3½ kg, sicer se premija v usnju ne podeli. Kadar se kolje doma in dobi kožo potem pooblaščeni strojar, znaša premija, začenši s 1. I. 1945, za goveje in konjske kože (brez ozira na težo kože) 5%, za telečje kože 10%, za svinjske 20% kožne teže. Če živi v skupnem gospodinjstvu nad 8 oseb in jim je usnja nujno treba, tedaj lahko dobe mesto 5 odstotne premije 10 odstotno, toda letno ne več kakor 3 kg.

Če oddaš pri strojarju kože majhnih živali, dobiš za dve oddani koži eno strojeno nazaj.

Ugodnosti za kmeta so torej precejšnje. Kmetovalce pozivamo, da se ne pomišljajo oddajati kož. Kadar pa za svojo rabo koljejo prašiče, naj nikar ne puščajo v nemar, da ima tudi koža teh domačih živali svojo znatno ceno.

Žetev zgodnjega krompirja

Pomanjkanje tovornega prostora kakor tudi nepravilno ravnanje s semenskim krompirjem po neizkušenih delovnih močeh povzroča škodo pri preskrbi s semenskim krompirjem.

Vsak kmetovalec, ki prideluje zgoden krompir, si bo radi tega iz lastne inicijative že ob priliki žetve izbral primerno seme. Na ta način se bistveno olajša preskrba s semenskim krompirjem za prihodnje leto.

Varujte žitno letino!

Žito dozoreva in že smo tako daleč, da lahko mislimo na žetev. Od pridelka je odvisno, ali nam bo v stiski, ki nas sedaj mori, odleglo ali ne. Prizadevati si bomo morali, da čim več letine očuvamo. Vsako leto gre veliko pridelka po zlu. Zlasti pazite na ogenj! Najčešče ni treba več kakor samo nekoliko pazljivosti, da preprečiš nezgodo. V bližini skednja naj nihče ne kadi! Če se mlati s stroji, je treba uvaževati policijske predpise, v koliki razdalji smejo stati lokomobili in druge kurilne naprave.

Škoda bi bilo za vsako zrno. Pomislimo, kako malo je hrane vsepovsod! Vsakdo naj se zaveda svoje odgovornosti. Vojna je pogoltnila toliko, da je od tega, kar nam je ostalo, vsaka drobtina in vsak kamenček predragocen za obnovo skupnega državnega doma.

Previdnosti torej z ognjem! Previdnosti z lučjo! Spoštujte varnostne predpise! Saj se to tiče vsakogar. Čim manj hrane propade, tem več je storjenega za našo skupno bodočnost.

Vsem rejcem perutnine!

Vse tiste, ki se bavijo z rejo perutnine, nujno opominjamo, naj skrbe, da kokoši, gosi in druge pernate živali ne bodo kar tako tekale po javnih ulicah in trgih.

Ni to namreč brez nevarnosti za promet, če pa do nesreče pride, je odgovoren lastnik. Za perjad, ki povožena obleži na javnem prostoru, lastnik kvečjemu lahko p r i č a k u j e, da mu stvarno škodo povrnejo; pravnih zahtev ne more staviti.

Koroške železnice zopet vozijo

Dolge tedne so naše železnice neprostovoljno počivale. Vsaka reč pa le nekaj časa traja, in tako so železnice pred malo dnevi znova shodile. Prvi vlak je pretekli ponedeljek odsopihal iz Celovca proti Beljaku, odtod pa je nadaljeval vožnjo do Mallnitza. Imel je osem osebnih vagonov in zraven še prtljažni voz. Za potovanje v zaporni pas ob meji je potrebno pismeno dovoljenje vojaške vlade. Po ostali Koroški se lahko vozite brez posebnega potnega dovoljenja. Imejte pa vedno pri sebi kako legitimacijo, da se lahko izkažete, kadar oblast to od vas zahteva.

Odveč bi bilo poudariti, da je prebivalstvo z iskrenim veseljem pozdravilo obnovo potnega prometa na koroških progah.

Uradna objava

Britanska vojaška vlada za Št. Vid ob Glini odreja:

Vse obroče in gumaste zračnice za avtomobile, ki jih imajo civilne osebe neopravičeno v posesti, je treba do 30. julija 1945 oddati pri županu pristojne občine.

Kdor bi se po tem ukazu ne ravnal, se pregreši zoper odredbo št. 200, odstavek II, točka 28 vojaške vlade. Prekršek se kaznuje.

Prijava nezgod

Dokler se ne bo mogoče obračati do pristojne strokovne zadruge, naj se prijave o nezgodah pošiljajo krajevni bolniški blagajni v Celovcu (Ortskrankenkasse für Kärnten in Klagenfurt, Bismarckring 7), ali njenim podružnicam v Lienzu, Spittalu ob Dravi, Št. Vidu od Glini, Beljaku ali Wolfsbergu.

Prometne razmere na Koroškem

V desetih tednih je britanska vojaška vlada razrvani promet na Koroškem toliko vzpostavila, da se lahko zopet stavi v službo prebivalstva. Odgovoren za promet na Koroškem je transportni častnik pri vojaški vladi, major A. R. Hughes. V njegovo pristojnost sodi sleherno prometno sredstvo, naj si bo vlak ali motorno kolo ali voz s konjsko vprego.

Da se prepreči potrata pogonskih sredstev, je predpisana meja, do katere smejo tovorna motorna vozila voziti. Ta meja poteka v krogu 50 km daleč od kraja, kjer se vožnja začne. Kdor se bi hotel peljati s tovornim vozilom dalj ko 50 km, si mora preskrbeti posebno dovoljenje.

Prevažnega pomena so popravila. Vojaška vlada se trudi, da zajamči pravično razdelitev nadomestnih delov za vozila. Dve tovarni, ena v Beljaku, druga v Feldkirchenu, bosta popravljali vozila na plinski pogon. V Celovcu so uredili tovarno za vulkanizacijo.

Cestna železnica je skoroda vsa zopet v redu. Vse proge so v obratu, le most čez prekop pri „Paternionerju" je poškodovan, tako da se tam vrši promet s prestopanjem. Od osmih obusov obratujejo štirje; dva sta v popravilu ter se bosta kmalu pojavila „na terenu".

Preskrba z bencinom, Dieselovim oljem in drugimi pogonskimi sredstvi predstavlja menda najresnejši problem za vojaško vlado. Da se ta problem reši, so britanske čete, čim so prišle k nam, uredile skladišče bencina i ndrugih gonil v Celovcu s podružnico v Beljaku. V načrtu je še druga taka naprava v Lienzu.

VESTI IZ DOMAČIH KRAJEV

Deset tednov plodovitega dela

Polkovnik Smith, ki je načeloval vojaški vladi na Koroškem, se je vrnil v Anglijo, ker je njegove službene dobe konec. Njegov naslednik, polkovnik H. B. Simson, je preizkušen častnik upravne stroke. Preden je polkovnik Smith odpotoval, so se njemu v čast zbrali v poslopju deželne vlade odličniki iz uradništva in prebivalstva. Polkovnik Smith je priliko porabil, da poda pregled svojega delovanja na Koroškem. Med drugim je polkovnik Smith dejal:

Odkar je britanska vojaška vlada prevzela posle na Koroškem, je minilo deset tednov. V tej dobi smo stali častniki vojaške vlade pred dvojno nalogo; trudili smo se, da jo rešimo v sodelovanju z Vami, to je s prebivalstvom dežele.

Prevsem smo si prizadevali, da izbrišemo sledove po nacizmu na Koroškem. Šele ko bo ta naloga docela rešena, ne bo več nevarnosti za Avstrijo, da bi kdajkoli zopet postala plen militaristične Nemčije in zabredla v novo svetovno vojno.

V drugi vrsti smo se morali zavzemati za gospodarsko obnovo, saj je „totalna vojna" tudi gospodarstvo Koroške izmozgala; poleg tega je dežela trpela tudi radi vojnih dogodkov samih.

Trebljenje nacistov

Dvojna naloga, ki jo je bilo treba rešiti, je bila težavna radi tega, ker so si cilji v marsikaterem oziru med sabo nasprotovali. Ko smo odstranili naciste z vodilnih mest, smo morali pomisliti, ua so mnogi sedeli v važnih spojnih službah pri upravi in pri pomembnih strokah. Bilo jih je torej mogoče le polagoma odslavljati. Kljub temu je romalo nad 2000 vodilnih nacistov v zapor in prav toliko jih je moralo iz služb. Velja poudariti, da je avstrijskim oblastem uspelo javno delo uspešno nadaljevati kljub temu, da se je bilo treba odpovedati toliko vodilnim uradnikom in najvažnejšim tehničnim strokovnjakom.

Deportirane osebe

Pri ureditvi gospodarskih razmer na Koroškem smo naleteli na posebno zamotan problem, ki mu je šla na vsak način prednost pred vsemi ostalimi: vrnitev deportiranih oseb. Na Koroškem je bilo teh posebno veliko število. Tujinski delavci, ki so morali tisoče kilometrov daleč od domovine opravljati prisilno delo za nacizem, vojni ujetniki in pa begunci z raznih bojišč so smeli po pravici pričakovati, da pridejo kmalu domov. Še vedno je na Koroškem kakih 18.000 oseb iz tujine, ki jih je treba hraniti.

Prehrana in promet

Kljub težavam je gospodarska obnova na Koroškem dobro napredovala. V kratkem smo bili tako daleč, da smo lahko zvišali obroke kruha, masti in sladkorja. 17.000 nekdanjih vojakov od „Wehrmacht" je bilo vpreženih pri žetvi. Avtobusni promet se je vzpostavil in v prihodnjih dneh se bomo že tudi vozili po železnici, kajpa za zdaj še v skromnih mejah. Varnostne oblasti vojaške vlade so dopustile pisemski promet na Koroškem samem.

Zahvala gospodu deželnemu glavarju Pieschu

Če se je toliko doseglo, tedaj gre hvala za to v dobršni meri avstrijskim oblastem. Moja posebna zahvala velja gospodu Pieschu, predsedniku posvetovalnega deželnega odbora. Njegovi nasveti in njegova podpora so mi bili zbog njegove razgledanosti po koroških razmerah v nemalo korist.

Stojimo pred težavnimi nalogami

Obnovitveno delo na Koroškem se je šele pričelo. Danes predam posle svojemu nasledniku gospodu polkovniku Simsonu. Ob tej priliki bi rad prebivalstvo opozoril na to, da so pred nami še hudi napori in da bomo težavam kos le tedaj, če se bo vsakdo trudil po svojih najboljših močeh. Zlasti je potrebno sodelovanje brez pridržka z vojaško vlado, ki ji je samo do tega, da s svojimi ukrepi pospešuje blaginjo dežele.

Govor deželnega glavarja Piescha

Po govoru polkovnika Smitha je deželni glavar Hans Piesch, predsednik posvetovalnega deželnega odbora, izrazil polkovniku Smithu zahvalo koroškega prebivalstva. Med drugim je izjavil tole:

„Mi Korošci vemo, da je poglavitno zasluga gospoda polkovnika Smitha, če je uspelo odvrniti pretečo lakoto ter najti priključek k novi žetvi. Pod njegovim vodstvom je vojaška vlada uredila denarne razmere ter poživila gospodarstvo. V kulturnem pogledu mi veleva dolžnost, da omenim podporo pri preureditvi šolstva.

Posvetovalni deželni odbor zahvaljuje gospoda polkovnika Smitha za delo v prid deželi in za uslužnost, ki jo je trajno očitoval; vošči mu prijetnega bivanja, zadovoljnosti in zdravja v domovini. Če bi se ga kdaj lotilo hrepenenje po lepih gorah in modrih jezerih, tedaj naj pride s prijatelji vred k nam in Koroška ga bo vselej prijazno sprejela.

Vojaška služba polkovnika H. B. Simsona

Polkovnik Simson je v prvi svetovni vojni služboval v britanskem polku „Kings African Rifles". Po vojni je deloval v kolonialni službi. Avgusta meseca 1939 so polkovnika Simsona vpoklicali, nakar je služboval v Franciji pri pionirjih in se je udeležil umika pri Dünkirchenu. Pozneje je dobil neko poveljstvo pri 49. diviziji na Islandu in tam je ostal, dokler niso otoka prevzele ameriške čete.

V juliju 1943 je postal polkovnik Simson član vojaške vlade v Severni Afriki. Boril se je v sestavu alijirane vojske pri Salernu v Italiji, nakar je uredil prvo vojaško vlado na italijanskih tleh, in sicer na polotoku Sorrentu; tamkaj je postal provincialni komisar. Še kasneje je bil polkovnik Simson komisar za pokrajine Neapel, Benevent in Avellino, dokler ni to ozemlje dne 31. marca 1945 prešlo pod oblast italijanske vlade. Nato je polkovnik Simson uredil vojaško vlado v Gorici, kjer je deloval do najnovejšega časa.

Vojaška služba polkovnika D. G. H. H. Smitha

Dosedanji načelnik vojaške vlade na Koroškem je od leta 1927 pripadal škotskemu polku v Londonu. Poleti 1943 je polkovnik Smith postal član vojaške vlade v Severni Afriki; to je bilo tik pred izkrcanjem zaveznikov v Siciliji. Polkovnik Smith je pozneje prevzel neko poveljstvo v štabu generalnega majorja Lorda Rennela of Rodd, je v novembru 1943 prestopil v vojaško vlado 8. armade, se je boril pri 1. kanadski diviziji v bitki ob Sangru, je bil v januarju 1944 komandiran k 13. koru in se je v tem armadnem zboru udeležil bojev okoli Cassina in na apeninski fronti. Dne 10. maja letos je polkovnik Smith prevzel vodstvo britanske vojaške vlade v Avstriji.

Strokovne zveze so zborovale

Konec tedna je dal koroškemu delavstvu doživeti velike in pomembne dni. Po neljubem premoru enajstih oz. sedmih let so se smeli zastopniki delavcev in nameščencev zopet neprisiljeno sniti ter svobodno razpravljati o svoji usodi in o svojih poklicnih zastopstvih.

Kar jih je v obratih in tovarnah zaposlenih, vsi se zdaj družijo pod okriljem Avstrijske strokovne zveze. Ta je v petek, dne 20. julija, zvečer v jedilnici mestnih obratov priredila svoje prvo javno zborovanje.

Nekdanji tajnik kovinarjev Zechner, ki je zborovanje otvoril, se je spomnil mnogih vrlih mož, ki jim ni bilo usojeno, da učakajo ta pomembni dan. Omenil je zlasti onih sedem pogumnih mož iz vrst šentviških železničarjev, ki so bili leta 1942 po nedolžnem usmrčeni. Postali so žrtev fašistovske morilne justice.

Kako je bilo prej

Začasni predsednik Strokovne zveze, Lukas, je nastopil kot prvi govornik. Dejal je, da so nacisti zrli svojo najnujnejšo nalogo v tem, da razbijejo strokovne zveze in politične organizacije delavcev. V nadomestilo je nastala „Deutsche Arbeitsfront" in zaupana je bila nekemu dr. Ley-u, ki je napravil iz nje pokorno orodje težke industrije in nemških bojnih baronov. Socialnega skrbstva je bilo vedno manj, na njegovo mesto se je vrival vedno daljši delovni čas. Gestapo je pa pazila, da delo ni pešalo.

Prej je bilo v delavski zbornici s strokovnimi zvezami vred zaposlenih kvečjemu 50 sotrudnikov, zloglasna DAF pa se je razbohotala v orjaško krošnjo z nič manj kakor 637 nameščencev. Kdorkoli si je pridobil kake zasluge za NSDAP, je našel v DAF svoje jasli. Ko je kasneje DAF prevzela utrjevalna dela na Primorskem in tudi na Koroškem samem, je šlo uniformiranim zastopnikom delavstva žito v klasje: bogateli so, da nikoli tega.

Govornik je poudaril, da čakajo Strokovno zvezo mnoge in težke naloge. Najbolj pereča zadeva je menda starostno zavarovanje. Dalje bo treba skrbeti za naraščaj v vseh strokah in ne nazadnje: iztrebiti bo treba naciste v vseh obratih.

Oglasili so se še nekdanji tajnik krščanskih strok. zvez Wunder, deželni svetnik Herke, ki je poudaril, da Strokovna zveza stoji nad strankami, dalje Hoffmann (tiskar), Kazianka (kovinar), Schwarz (tiskar) in Pucher (iz elektrarne).

Pokrajinska seja

Na pokrajinski seji koroške Strokovne zveze, ki so se je udeležili delavski zastopniki iz vse dežele, smo opazili starosto koroškega strokovnega gibanja Ivana Sachanna, ki je bil poslednji predsednik delavske zbornice. Pozdravil ga je nekdanji državni tajnik za socialno skrbstvo in današnji deželni svetnik Großauer. Župan Schatzmayr in direktor deželnega urada dr. Newole, nekdanji član Strokovne zveze, sta poslala pismene pozdrave.

Predsednik Lukas je nato poročal o dosedanjem delovanju strokovnih zvez. Tajnik Wunder je razpravljal o praktični socialni politiki.

Deželni svetnik Herke je govoril o težavah pri uredbi države in Strokovne zveze. Po skoroda dvanajstih letih so se na tej konferenci zopet vršile svobodne volitve v delavski in strokovni parlament Koroške. Julij Lukas, Albert Wunder in Jožef Kazianka bodo načelovali Zvezi kot zaupniki vseh delavcev brez razlike političnega naziranja.

Sv. Hema, svetnica Koroške

Sveta Hema Krška je umrla leta 1045. in Koroška obhaja letos devetstoletnico velepomembnega dogodka. Žal, da so prometne težave še tolike, da se ta slovestnost ne more obhajati, kakor bi bilo primerno veliki svetnici. Življenje svete Heme je bilo izrednega pomena za Koroško, Štajersko in Kranjsko. Nanjo spominja še dandanašnji veličastna stara cerkev v Krki. Živahni promet po krški dolini je sicer prenehal, in cerkev sameva v tihi dolini, ter razkazuje dragocene umetnine starih dni izobražencem širnega sveta, ki prihajajo številni dan za dnem. Sicer cerkev ni muzej, ali v tem slučaju se je kmečko ljudstvo umaknilo umetnikom, in ti so poskrbeli, da se zakladi starih dni, stari že 900 let, ohranijo še za bodočnost, čimdalje mogoče. Poleg cerkve stoji veličastni stari samostan. Usoda ga je skoroda vsega vzela cerkvi in je tam nastanila sodišče in šolo. V vzhodnem traktu pa se nekoliko nadaljuje samostansko življenje: bivale so tam Benediktinke iz Solnograda, potem Redemptoristi iz Mauterna, in zdaj oskrbujejo menihi Salvatorijanci cerkev in samostan.

Večjega pomena nego Krška cerkev je za Koroško Krška škofija, ki obstoji že od leta 1072. sem. Kjer ni škofa, ni duhovnikov, ker duhovnike vzgaja in posvečuje škof. Ko Koroška ni imela še svojega škofa, ni imela svoje duhovščine. Prve misijonarje je dobivala iz Solnograda in južni del dežele iz Ogleja-Akvileje. Da tuji duhovnki niso bili dosti zmožni slovenskega deželnega jezika, je umevno, in njihovo delovanje je bilo dosti pomanjkljivo. Koroški je bilo treba duhovnikov domačinov, in da jih dobi, je bilo treba domačega škofa, bilo je treba domače škofije.

Življenje svete Heme se je vršilo le 20 let za cesarjem Henrikom II. O tem cesarju pravi zgodovina, da je bil najboljši izmed vseh nemških vladarjev, samo da njegovega životopisa še ni pisal noben zgodovinar. Henrik ni imel otrok, pa je hotel s premoženjem

služiti cerkvi in je ustanovil škofijo Bamberg, kjer so tedaj bivali severni Sloveni-Wendi. Škofiji Bamberg je podaril cesar obširna svoja posestva v Beljaku in Wolfsbergu na Koroškem. Beljak sam je postal last Bamberška. Proti ustanovi Bamberške škofije pa je bil škof v Vircburgu: umevno, ker se je po novi ureditvi odrezal slovenski del Vircburške škofije in pridel Bambergu. Cesar je na to sklical državni zbor v Frankfurt. Tukaj je ponižni sveti cesar pokleknil pred svoje škofe in je prosil: „Že davno sem nameraval v Bambergu ustanoviti škofijo sporazumno z nadpastirjem te pokrajine. Danes se naj ta načrt izvede. Prosim vašega posredovanja, da mi ne zabrani vircburški škof, ki mi stavi nesprejemljive pogoje." Škofje, med njimi Willigis, nadškof v Mogunciji, so nastopili za cesarja, in načrt se je odobril. Sklepati smemo, da je bila v Frankfurtu kot državna kneginja tudi Hema, in da je šla tja s svojimi hlapci oborožena. Sklepati smemo, da se je cesarjevih blagih načrtov navzela tudi Hema in da je odslej ugibala, kako bi bilo mogoče ustanoviti škofijo še na Koroškem. Samostan, ki se je ustanovil v Krki, nikakor ni bil konečna rešitev njenih načrtov, hotela je, da bo to prvi korak do ustanovitve Koroške škofije. 27 let po Hemini smrti se je ustanovila. Kar je v Nemčiji zamogel le cesar, izvršila je na Koroškem sveta Hema, katere posestva so bila tako obširna, da so zadostovala, dati škofu moči, da če treba z oboroženo roko varuje svojo škofijo, da skrbi za duhovniški naraščaj in ustanavlja, kjer mogoče, nove župnije. Svetnica v Krki je umevala potrebe časa, kakor jih je umel sveti cesar Henrik.

Zgradba Krške cerkve, ustanovitev Krške škofije, vse to je nekaj velikega, in bo slavilo sveto Hemo. Tretje in morebiti najlepše in najvažnejše se pozablja. Dne 2. svečana 1043. se navaja v koroški zgodovini listina, ki se ne more prezreti, kedar se govori o Krški Hemi. Listina se je pisala 150 let po Hemini smrti, pa pričuje, da je obstojala Hemina oporoka, ki določuje: „Vso svojo družino sem cekvi v Krki tako izročila, da vsaki prvorojenec, ki se hoče odkupiti sužnosti (proprietate), plača opatici cerkve pol talenta in petnajst denarjev. Drugi sinovi pa, ki si želijo svobode, naj se odkupujejo po ceni, ki jo določi konvent."

Kaj neki pomeni sužnost? Tega nam zgodovinarji navadno ne povedo. Zgodovina piše, da so bili ljudje deloma nemškega, deloma slovenskega prava, slavicae conditionis. Beseda Slovenec je prešla v splošno porabo: Sklavene-Sklave — suženj! Zgodovina govori o ljudeh, ki jih imenuje mancipium. Tudi to pomeni sužnjega človeka. Ali ne tako služabnik, kakor sta danes hlapec in dekla, ki nimata svojega doma, pa morata služiti in po odpovedi odideta kamorkoli s trebuhom za kruhom. Suženj v starem pomenu je bil nekaj drugega: ta ni smel od hiše, le gospodar ga je smel prodati. Suženj se ni smel oženiti, in dekle se ni smelo poročiti brez dovoljenja gospodarjevega. Pred sodnikom suženj ni smel pričati. Vedno se ej verjelo le svobodnjaku. Suženj ni smel kupiti polja, ali hiše, suženj ni smel postati duhovnik, ako ga ni škof odkupil, in sužnja dekleta niso smela v samostan, ako jih opatica ni kupila. Če je kdo sužnjega človeka ubil, plačal je samo vrednost lastniku, kakor se plačata konj ali vol. To je bila sužnost. In nikjer nobenega upanja, da se olajša ali odpravi. Dosti je bilo opatov in opatic, škofov in cerkvenih oblastnikov, nobenemu pa ni prišlo na misel, kar si je domislila sveta Hema: Sužnjim ljudem hočem dati osebno svobodo! Ne vsem, ker sužnjemu človeku ne pomaga nič pravica, dokler si ne pridobi trdnih tal zemljiške lasti. Helmoldova slovanska kronika pripoveduje, da nobeno ljudstvo svojim duhovnikom ni tako udano, kakor koroški Slovenci. Hemin odlok nam to skrivnost pojasnjuje. Ljudstvo je crkvi hvaležno. Slava torej sveti Hemi Krški! Naj jo ljudstvo naprej bolj spoznava in časti. V zgodnjem srednjem veku žari Hema med plemstvom, kakor svitla zvezda na jutranjem nebu.